

Vanliga frågor och svar om landbaserad vindkraft

Bilaga till samrådsredogörelse, Björnetjärnsberget vindpark

Foto: Cloudberry Wind AB

Bilaga B1.7

Bakgrund

Cloudberry Wind AB avser att söka tillstånd i enlighet med 9 kap. Miljöbalken för planerad vindpark på Björnetjärnsberget i Eda kommun. Ett led i tillståndprocessen är genomförande av ett avgränsningssamråd. Under samråden har det inkommit synpunkter och frågor som hanterats inom ramen för miljöprövningen enligt Miljöbalken, se samrådsredogörelse som Bilaga B1 till Miljökonsekvensbeskrivningen.

Utöver har det inkommit generella frågor och påståenden om landbaserad vindkraft, som inte har med själva miljöprövningen för Björnetjärnsberget att göra. Dessa frågor vill Cloudberry ändå lyfta upp och besvara. I detta dokument hanteras generella frågor om vindkraft och svar utifrån expertmyndigheter, forskning och erfarenhet.

Information har hämtats från Energiforsk, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelsen Värmland, Svensk Vindenergi, Sveriges Radio och Vattenfall.

Innehåll

1. Tillståndsprocess enligt miljöbalken	4
2. Varför vindkraft?	4
3. Fåglar	6
4. Plaster och kemikalier	7
5. Ekonomi	8
6. Fastigheters värden vid vindkraftsparker.....	11
7. Avveckling av vindpark	12
8. Referenser.....	14

1. TILLSTÅNDSPROCESS ENLIGT MILJÖBALKEN

För att få tillstånd enligt miljöbalken krävs det av sökanden att:

- Ta fram ett samrådsunderlag med översiktlig information om planerad verksamhet.
- Samråda med myndigheter, allmänhet och närboende, detta för att få rätt riktning i vad kommande miljökonsekvensbeskrivning bör utreda.
- Genomföra utredningar och inventeringar utifrån projektets förutsättningar samt praxis och ta fram en miljökonsekvensbeskrivning.
- Lämna in tillståndsansökan med tillhörande underlag till prövningsmyndighet.

Svensk lagstiftning är hårt reglerad och bevisbördan ligger hos verksamhetsutövaren att redogöra om planerad verksamhet är förenligt med miljöbalkens syfte. Om det råder tveksamheter kan tillstånd ej ges.

Prövning av vindkraft följer samma process som annan verksamhet som klassas som miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken. Det finns en skillnad och det är det så kallade kommunala vetot vid prövning av vindkraftverk. Det innebär att tillståndsmyndigheten endast får ge tillstånd till vindkraftverk om kommunen har godkänt det med en tillstyrkan.

2. VARFÖR VINDKRAFT?

Behövs vindkraft?

En av vår tids största utmaningar är att ställa om till ett fossilfritt samhälle. Det innebär också en stor möjlighet att bygga ett Sverige med en än mer konkurrenskraftig industri som skapar nya hållbara jobb. Nya jobb som leder till levande samhällen och mer välfärd, i hela landet. Ett Sverige med högre livskvalitet - renare, friskare, säkrare, rikare och mer självförsörjande. I omställningen behöver vi använda mer el: till industrin och till transporter, både till land och sjöss – och snart även i luften. Mängder av industriella processer elektrifieras för att bli fossilfria. Inom bara två årtionden kommer vi i Sverige att använda minst dubbelt så mycket el som idag, det innebär att vi måste bygga ca 10 TWh per år det närmsta decenniet. De volymerna kommer helt enkelt inte att klaras utan vindkraft.

Hur mycket vindkraft behöver byggas i Sverige – och i Värmland?

Sverige har som mål att 2040 uppnå 100% fossilfri elproduktion. För att åstadkomma denna omställning krävs en omfattande utbyggnad av bland annat vindkraft som behöver ske på ett hållbart sätt. Därför har Naturvårdsverket och

Energimyndigheten en gemensam nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad (Energimyndigheten (2023), Energimyndigheten och Naturvårdsverket (2023)).

När det gäller Värmland så visar den regionala el- och effektanalysen att länet idag importerar cirka 40 % av den el som förbrukas. Enligt framtagna produktionsscenarioer kan Värmland istället bli nettoexportör av el till 2040. Det kräver dock en stor utbyggnad av framför allt vindkraft, men även en del solkraft. Enligt ett scenario kan ungefär 60 % av Värmlands elproduktion bestå av vindkraft år 2040, vilket skulle gynna såväl länets invånare som länets befintliga företag och nyetableringar (Länsstyrelsen Värmland (2023)).

Vad är ett utpekade område för vindbruk?

Energimyndigheten har utpekade områden som bedöms som särskilt lämpade för vindbruk, så kallade riksintresseområden. Det innebär att dessa områden har ett nationellt viktigt värde och kvalitet. Riksintressen för vindbruk anges för att de har särskilt goda förutsättningar för vindbruk ur ett nationellt perspektiv, för att de behövs för viktiga eller nödvändiga funktioner i samhället och/eller för en landsdels behov av viss energiproduktion. Även om ett område är utpekade som riksintresse för vindbruk ska en tillståndsprövning enligt miljöbalken genomföras. Trots riksintresse kan vindkraftsetablering nekans miljötillstånd. Samtidigt är det fullt tillåtet och möjligt att bygga även i andra områden som inte är utpekade, förutsatt att de klarar sedvanlig miljöprövning.

Hur mycket behöver det blåsa?

När det blåser 3–4 meter/sekund startar vindkraftverken automatiskt och matar in el på elnätet. Vid cirka 12–14 meter/sekund ger verken full effekt. Vid kraftig blåst då vindhastigheten överstiger ungefär 25 meter/sekund är de mekaniska lasterna så stora att vindkraftverken minskar effekten och till sist stannas för att inte orsaka onödigt slitage.

Vid goda vindar med en normal årsfördelning producerar vindkraftverken el under cirka 95 procent av årets timmar (Vattenfall (2023)).

Varför står vindkraftverken ibland stilla, trots att det blåser?

Ett vindkraftverk levererar el, i varierande grad, under cirka 95 procent av årets timmar och produktionsmönstret är tydligt: på hösten och vintern när elen behövs som bäst, är produktionen av vindkraft som störst. Ibland står verken stilla och det kan bero på planerade serviceinsatser eller att vindkraftverket har tekniska fel och står stilla i väntan på service. Att vindkraftverk står stilla kan också bero på att det inte finns plats för mer

el på elnätet för tillfället. Då stängs verken av via en driftcentral på begäran av elnätsägaren.

Varför satsas det inte mer på solkraft, vattenkraft och kärnkraft?

Det moderna samhället kräver mer el när företag och privatpersoner ställer om och elektrifierar sina verksamheter. Här behövs alla kraftslag. Vindkraft är dock det kraftslag som i dagsläget kan etableras i särklass snabbast och billigast. Vindkraft producerar dessutom mycket el. De vindturbiner som är aktuella att byggas inom ett par år har en effekt på cirka 8 MW. Det innebär att varje enskilt verk producerar ungefär 25 GWh årligen, vilket ger förnybar el till ungefär 5000 hushåll per år (för ett hushåll som har en förväntad förbrukning på 5000 kWh/år).

Solkraft har lägre effekt och lägre verkningsgrad på grund av att de soliga timmarna är färre än årets vindtimmar. Det behövs således mycket mer solkraft, och mycket större ytor tas då i anspråk, för att komma upp i samma mängd förnybar el från solkraft jämfört med vindkraft.

Kärnkraft kommer på längre sikt sannolikt spela en viktig roll i energisystemet, men även om det i nuläget aviserats att det ska tas beslut för att förenkla utbyggnaden så återstår många frågor och eventuell ny kärnkraft kommer sannolikt dröja minst 10 år. Under tiden måste utbyggnaden av landets elproduktion fortsätta för att inte hamna i underskott, vilket Svenska kraftnät i en prognos menar kan hända redan 2027 (Sveriges Radio (2023)).

I dagsläget är varje nyproducerad kWh vindkraftsel ungefär tre gånger billigare än varje nyproducerad kWh kärnkraftsel. En dyrare elproduktion hamnar i slutändan på elkonsumentens faktura. Vindkraft bidrar i allra högsta grad till att sänka elpriset (Energiforsk (2021)).

3. FÅGLAR

Kan fåglar skadas av vindkraftverk?

I genomsnitt dödas mellan fem och tio fåglar per vindkraftverk och år. De allra flesta är småfåglar. Andra fåglar så som rovfåglar, mäsar, och skogshöns kan skadas men är färre till antalet (Naturvårdsverket (2024)).

Projektområdet för vindkraftverk har betydelse för hur stor påverkan på fåglar kan bli. Det är viktigt att utredningar görs och att man undviker att etablera vindkraftverk på särskilt fågelrika platser, speciellt sådana som används under häckning, övervintring

eller rastning under flyttningen. Forskning visar även att olika fåglar uppvisar olika beteenden där vissa i större utsträckning kan undvika att kollidera med vindkraftverket.

Människan och vårt levnadssätt och infrastruktur påverkar fåglar på många sätt, till exempel:

- Katter – dödar 10 miljoner fåglar/år.
- Trafiken – dödar 6 miljoner fåglar/år.
- Fönsterrutor, elledningar, oljeutsläpp – dödar 700 000 fåglar/år.
- Vindkraften i Sverige – dödar 33 000 fåglar år, dvs 0.2 % av det totala antalet dödade fåglar på grund av mänsklig påverkan (Naturskyddsföreningen (2023)).

Hur vet man vilka fåglar som finns i området?

Inför en tillståndsansökan för vindkraftverk görs flera utredningar i fält beroende på områdets förutsättningar. I detta projekt har ett flertal utredningar avseende fågel gjorts under tre säsonger. Örn och andra rovfåglar, ugglor, lom, tjäder och skogshöns är de fågelarter som har inventerats i projektområdet. Detta ger bolaget en bra bild av området och projektet har arbetat vidare med miljöhänsynen och förändringar i layouten som kan göras för att minimera påverkan på fågel.

Finns det tekniker för att fåglar inte ska kollidera med vindkraftverk?

Ny teknik utvecklas för att identifiera fåglar i vindkraftverkens närhet i syfte att tillfälligt kunna stoppa turbinerna. Om tekniken faller väl ut kan det bli ett sätt att minska risken för kollisioner mellan fåglar och vindkraftverk i framtiden.

4. PLASTER OCH KEMIKALIER

Sprider vindkraftverk mikroplaster?

Att vindkraften skulle generera mikroplaster i stora mängder är en myt som baseras på falska uppgifter. Ett vindkraftverk genererar cirka 0,15 kilo mikroplaster per år, vilket totalt motsvarar cirka 650 kilo från alla Sveriges vindkraftverk. Detta utgörs främst av färg som lossnar. Siffran ska förstås helst vara noll men utsläppen är försvinnande små jämfört med exempelvis vägtrafikens utsläpp på 8 000 ton mikroplaster per år. Naturvårdsverket har i ett regeringsuppdrag kartlagt viktiga källor till mikroplaster. I den rapporten nämns inte vindkraften som en sådan källa (Naturskyddsföreningen (2023)).

Sprids ämnet Bisfenol eller PFAS från vindkraftverk?

PFAS är olika extremt svårnedbrytbara ämnen som har starkt negativa effekter på hälsa och miljö. De finns i tusentals produkter, allt från stekpannor till tyger, förpackningar och skönhetsprodukter, och är därför ett brett samhällsproblem. I Sverige har förekomsten varit stor när lokala vattentäkter förorenats av brandskum som innehåller höga mängder PFAS.

ECHA, Europiska kemikaliemyndigheten, föreslår brett förbud mot PFAS. Bland de produkter som berörs nämns både fossila och fossilfria kraftslag, men det konstateras samtidigt att energisektorns del av användningen är minimal jämfört med andra sektorer. En större kartläggning pågår, men två av de ledande tillverkarna, Siemens Gamesa och Vestas, har inte PFAS i sina blad. Viktigt är här att skilja på läckage (som i fallet med brandskum) och förekomst (när det är inkapslat som i ett vindkraftblad).

Bisfenol A används i framställningen av den epoxi som finns i vindkraftverkens rotorblad. Under driftfasen är halterna av Bisfenol A utanför området för verken på så låga nivåer att de inte är mätbara.

Risker för hormonstörande och reproduktionsstörande effekter på människor utgörs till en helt övervägande del av vad vi får i oss från livsmedelsförpackningar samt ett marginellt bidrag från inandning och hudkontakt från exempelvis produkter i vår inomhusmiljö. Vid nedmontering av vindkraftverken efter avslutad drift finns lagkrav på lämplig hantering av alla material för att förebygga läckage av farliga ämnen till miljön (Naturvårdsverket (2024)).

5. EKONOMI

Bolagsstruktur

Cloudberry Clean Energy ASA är ett nordiskt bolag med lång erfarenhet inom energibranschen och finansiering av förnybar energi. Kärnverksamheten består av att utveckla och förvalta projekt för etablering av vindkraft och småskalig vattenkraft i Sverige, Norge och Danmark.

Cloudberry Wind AB är ett svenskt helägt dotterbolag till Cloudberry Clean Energy ASA som arbetar med projektutveckling av vindkraft. Bolaget har utvecklat och byggt ett flertal vindparker i både Sverige och Norge, och har flera nya projekt i projektportföljen. I organisationen finns lång erfarenhet av vindkraftsutveckling. Förutom projektledning finns bred kompetens inom bland annat anläggning och byggnation, miljörätt, vindmätning, vindanalys och energiberäkningar.

Bolaget arbetar aktivt för att maximera lokal nytta samtidigt som de ställer högra krav på att minimera påverkan på naturmiljö, kulturmiljö, landskapsbild och människor i de

projekt de utvecklar. En annan viktig fråga för bolaget är den lokala förankringen med informationsutbyte och öppen dialog med kommunen, närboende och andra intressenter under hela processen.

För mer information, besök gärna www.cloudberry.no/sv/

Det är vanligt att man skapar ett bolag för varje vindkraftspark som utvecklas, för att kunna knyta alla tillstånd och även ekonomi till det bolaget på ett enkelt sätt. Av den anledningen finns det många bolag inom Cloudberry Clean Energy ASA. Sökanden och ägare av det aktuella vindkraftsprojektet är Björnetjärnsberget Vindpark AB.

Vilka kommer äga vindparken?

Projektet befinner sig i ett tidigt skede och hur projektet kommer att finansieras beslutas när tillståndet beviljats och upphandlingen av turbiner med mera är avklarad. I dagsläget har Cloudberry för avsikt att investera i sina egna byggprojekt och förvalta dem under drifttiden. Hur finansieringssituationen ser ut i det fall Björnetjärnsberget får miljötillstånd och investeringsbeslut är svårt att bedöma i dagsläget.

Kan närboende köpa andelar i vindparken?

I nuläget tillämpar inte Cloudberry andelsägande i våra vindkraftsparker. Nu bedrivs projektutveckling för Björnetjärnsbergets vindpark fram till att parken är tillståndsgiven.

Generellt har delägarship visat sig komma med en del utmaningar, d.v.s. om vissa verk ägs av vissa parter och andra verk av andra parter. Cloudberry (CLOUD) är börsnoterade på Oslobörsens huvudlista. Sålunda kan alla med en aktiedepå köpa aktier i företaget.

Hur kommer vindparken att finansieras? Vad kommer det att kosta?

När parken ska byggas är det en investering på omkring 2 miljarder kronor. Hur finansieringen av detta vindkraftsprojekt ska gå till blir en senare fråga, då projektet har fått miljötillstånd och senare även investeringsbeslut. Det ingår helt enkelt inte i vår arbetsprocess att lösa finansiering innan vi har ett konkret projekt att bygga. Med erfarenhet av de projekt vi byggt och finansierat hittills har vi en stor tilltro till att kunna hitta en bra lösning även i detta fall, närmare inpå när det väl är dags att bygga Björnetjärnsbergets vindpark.

När förväntas parken att gå med vinst?

Mycket kan hända med kostnadsutvecklingen av både komponenter och tillhörande arbeten tills det är dags att köpa in turbiner och bygga parken. Detta kommer vi att analysera vidare om vi får ett miljötillstånd, då vi också kommer börja jobba mer aktivt med både finansiering och kalkyler. Vi tror på samtliga projekt vi arbetar med och skulle inte lämna in en ansökan för ett vindkraftsprojekt om vi inte trodde att vi i slutändan kunde genomföra det.

Hur påverkas elpriserna av en vindpark på Björnetjärnsberget?

I en rapport från Energiforsk visar forskningen att vindkraften påverkar elpriset i allt större grad, i takt med att utbyggnaden av kraftslaget ökar.

Om vindstyrkan ändras med 1 meter/sekund sänks elpriset med i snitt 11 öre/kWh över hela landet. Störst påverkan är i elprisområde 3, där bland annat Stockholm, Göteborg och Värmland ingår. Där sänks elpriset med ungefär 15 öre/kWh för varje meter/sekund som vindstyrkan ökar (Energiforsk (2024)).

Utbyggnad av vindkraften innebär därför sannolikt sänkta elpriser även i framtiden för alla då priset på el sätts efter utbud och efterfrågan. Genom att bygga ut vindkraften ökar utbudet av elproduktion i elprisområdet SE3, som Eda kommun tillhör.

Kommer Cloudberry sälja PPA-avtal?

Hur finansieringssituationen ser ut i det fall Björnetjärnsberget får miljötillstånd och investeringsbeslut är svårt att bedöma i dagsläget. I nuläget säljs dock det mesta av elen som produceras av Cloudberrys anläggningar på Nord Pool, den nordiska elbörsen.

Kan man undersöka möjligheten att använda lokalt och regionalt näringsliv?

Bolaget arbetar med att informera om projektet i kommunen och näringslivet i Eda kommun. Detta för att förhoppningsvis hitta samarbetsmöjligheter. Cloudberry har ett stort hållbarhetsfokus och vill bidra till lokal nytta och näringslivet på de platser där vi verkar. Vi kommer aktivt undersöka möjligheten att använda lokala leverantörer vid både byggnation och drift. Cloudberry strävar alltid efter att näringslivet i lokalsamhället ska engageras i högsta möjliga mån. Exakta andelar är svårt att svara på innan teknikval gjorts och upphandling av teknik är klar.

Kompensation till närboende

I arrendeavtalen med markägare i projektet är det överenskommet att en viss del av arrendeintäkten ska gå till en stiftelse. Stiftelsens fokus är att bidra med medel till åtgärder, aktiviteter och projekt som utvecklar bygden och närområdet runt vindkraftsparken. Kompensation för närboende och fastighetsägare är också en fråga som har diskuterats i den nya incitamentsutredningen som släpptes i april 2023, Värde av vinden. Här diskuteras kompensation och även möjlighet att lösa in bostäder i samband med landbaserade verk. Enligt förslaget ska de som bor närmast få en större kompensation, och sedan i fallande skala ifall man bor längre bort. Det återstår att se hur detta förslag kommer att se ut när det väl träder i kraft, förmodligen under 2024-2025, vilket är cirka 5 år innan Björnetjärnsbergets vindpark planeras att stå klar.

6. FASTIGHETERS VÄRDEN VID VINDKRAFTSPARKER

Det finns en hel del forskning gällande hur fastigheters värden påverkas av vindkraftsetablering, där olika studier kommer fram till olika resultat.

Enligt en finsk studie från 2022 har vindkraftsparker inte någon effekt på bostadspriserna. Studien jämför fastighetspriser innan och efter vindkraftsetablering. Den tar även in andra variabler, t.ex. avstånd till samhällsservice. Studiens slutsats är att det är andra variabler som påverkar – inte vindkraften. Enligt en svensk studie från 2022 påverkas fastighetspriserna i varierande grad beroende på var parken är lokaliserad.

En möjlig orsak till de olika resultaten kan vara att den lokala debatten kring vindkraften varierar. I de fall debatten är mycket negativ kan den bli en självuppfyllande profetia, som kan påverka de lokala marknadspriserna negativt. Detta konstateras i Naturvårdsverkets sammanställning av aktuell forskning från 2021. En annan grund för skilda forskningsresultat kan vara att olika studier tar med olika variabler i sina beräkningar (Svensk vindenergi (2022)).

Vindkraftsetablering kan också öka fastigheters värden. I Sollefteå har befolkningen minskat år efter år – utom i sex byar med stor utbyggnad av vindkraft. 2019 hade de sex byarna 58 fastboende. 2020 hade invånarantalet ökat till 80. Förändringen beror på inflyttning – till fastigheter som tidigare stått tomma eller fritidshus som nu används för fast boende. Enligt byborna själva är det tack vare vindkraften, eftersom området har fått bättre infrastruktur som möjliggjort för exempelvis distansarbete. Det nära samarbetet med vindkraftsparkerna har också gett byarna ett lyft rent energi- och aktivitetsmässigt. Läs mer på deras hemsida, www.lungsjon.se.

7. AVVECKLING AV VINDPARK

Vem är ansvarig när en vindpark ska avvecklas?

Det är alltid den som äger vindkraftsparken (verksamhetsutövaren) som ansvarar för avveckling och återställning av marken.

I alla miljötillstånd som ges för etablering av vindkraftparker finns villkor om hur området ska återställas när verksamheten avvecklas.

Det finns även villkor i tillstånden om ekonomisk säkerhet, vilket innebär att den som ska bygga vindkraftsparken måste avsätta medel till prövningsmyndigheten för att återställning ska kunna garanteras. Den ekonomiska säkerheten för återställning måste i sin helhet avsättas och godkännas av prövningsmyndigheten innan byggnationen får påbörjas. Denna process sker enligt 16 kap. 3§ miljöbalken. Storleken på den ekonomiska säkerheten skrivs in i tillståndet för vindparken.

Hur avvecklar man en vindpark?

Efter att en vindkraftspark har monterats ner kan marken också i stor utsträckning återställas. Oftast avgörs dessa frågor i samråd med tillsynsmyndigheten men ett vanligt förfarande är att fundamenten plockas ner till marknivå och täcks med jord. Det interna kabelnätet brukar också lämnas kvar och vägnätet kan fortsatt nyttjas av skogsbruket och allmänheten.

Vad händer med vindkraftverken vid avveckling?

Vindkraftverk som tas ned i förtid kan säljas vidare i sin helhet eller plockas isär och säljas komponentvis (återanvändning).

Om inte komponenterna kan återanvändas är de flesta delar återvinningsbara. Vindkraftverk består till 85 % av återvinningsbara material som stål och järn. Fundamenten utgörs framför allt av betong och den kan krossas och användas som fyllnadsmassor.

Vindkraftverkens rotorblad består i stor utsträckning av glasfiberkomposit (glasfiber och härdplast). Vad gäller återvinning och återanvändning av turbinbladen så arbetar vindkrafttillverkarna i nuläget intensivt med utveckling så att dessa ska kunna återvinnas i så stor utsträckning som möjligt. Det finns redan idag aktörer som tagit fram processer som gör att även bladen kan återvinnas eller recirkuleras. När Björnetjärnsbergets vindkraftverk har nått sin livstid, runt 2065 kommer dessa återvinningsprocesser sannolikt ha skalats upp till industriell nivå.

8. REFERENSER

- Energimyndigheten (2023), *Sveriges energi- och klimatmål* (2023-06-21), <https://www.energimyndigheten.se/klimat--miljo/sveriges-energi--och-klimatmal/>
- Energimyndigheten och Naturvårdsverket (2023), *Strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad* (2023-07-13) <https://www.energimyndigheten.se/fornybart/elproduktion/vindkraft/gemensamt-initiativ-for-en-hallbar-vindkraftsutbyggnad/>
- Länsstyrelsen Värmland (2023), *El- och effektanalys Värmlands län* (2023-02-23), <https://catalog.lansstyrelsen.se/store/38/resource/95>
- Vattenfall (2023), *Frågor och svar om landbaserad vindkraft i Sverige*, <https://group.vattenfall.com/se/var-verksamhet/vindprojekt/fragor-och-svar-om-vindkraft>
- Sveriges Radio (2023), *Sverige kan få elbrist om fyra år* (2023-02-05) <https://sverigesradio.se/artikel/sverige-kan-fa-elbrist-om-fyra-ar>
- Energiforsk (2021), *El från nya anläggningar (Rapport 2021:714)*, Energiforsk, [el-fran-nya-anlaggningar-energiforskrapport-2021-714.pdf](https://www.energiforsk.se/rapporter/el-fran-nya-anlaggningar-energiforskrapport-2021-714.pdf)
- Naturvårdsverket (2024), *Frågor och svar om vindkraft - Stämmer det att vindkraft dödar fåglar*, <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/vindkraft/fragor-och-svar-om-vindkraft/>
- Naturskyddsföreningen (2023), *Vanliga myter om vindkraft* (2023-04-04), <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/vanliga-myter-om-vindkraft/>
- Energiforsk (2024), *Wind and Electricity Prices in Sweden – A Statistical Analysis* (2024-02-06), <https://energiforsk.se/nyhetsarkiv/pressmeddelande-sa-mycket-paverkas-elpriset-av-temperatur-och-vind>
- Svensk vindenergi (2022), *Vindkraft och fastighetsvärde* (2022-04-11), <https://svenskvindenergi.org/komm-fran-oss/kommentar-vindkraft-och-fastighetsvarde>